

Valkenswaard, Willibrorduslaan 87 (gemeente Valkenswaard)

Een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (BO en IVO-O)



Valkenswaard, Willibrorduslaan 87 (gemeente Valkenswaard)

Een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (BO en IVO-O)

M. Soldaat & G. Aalbersberg



Rapport 400

Colofon

Valkenswaard, Willibrorduslaan 87 (gemeente Valkenswaard)

Een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (BO en IVO-O)

Een onderzoek in opdracht van BRO

Salisbury Archeologisch Rapport 400

M. Soldaat & G. Aalbersberg

Beheer en plaats van documentatie

Salisbury Archeologie b.v.

Versie 1.2, 7 december 2020 (concept)

Autorisatie — G. Aalbersberg (Senior KNA-archeoloog of Senior KNA-prospector)



Status bevoegde overheid — R. Berkvens (Archeologisch adviseur gemeente Valkenswaard)

SalisburyArcheologie bv

Vestiging Noord-Nederland

Vaart z.z. 7a

9401 GE Assen

085-3031540

www.salisburybv.nl

info@salisburybv.nl

ISSN 2468-4538

Inhoud

Inhoud	5
Administratieve gegevens	6
Locatiegegevens	7
Samenvatting resultaten	8
1 Aanleiding voor het onderzoek	10
1.1 Onderzoekskader	10
1.2 Huidige en toekomstige situatie op de onderzoekslocatie	11
1.3 Begrenzing onderzoeks- en plangebied	12
1.4 Doel van het onderzoek	13
1.5 Onderzoeksvragen	13
2 Bureauonderzoek	14
2.1 Gebruikte bronnen	14
2.2 Aardwetenschappelijke gegevens	14
2.3 Bekende archeologische waarden	17
2.4 Archeologie	21
2.5 Historische waarden	25
2.6 Bekende verstoringen	26
2.7 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel en advies	26
3 Resultaten veldonderzoek	27
3.1 Beschrijving onderzoeksmethode	27
3.2 Beschrijving onderzoeksresultaten	28
4 Conclusie en aanbevelingen	29
4.1 Conclusies	29
4.2 Beantwoording onderzoeksvragen	29
4.3 Selectieadvies	29
Literatuur	30
Lijst van afbeeldingen	31
Lijst van tabellen	31
Lijst van bijlagen	31
Bijlage 1 Boorbeschrijvingen	32

Administratieve gegevens

Projectnaam	Valkenswaard, Willibrorduslaan 87 (gemeente Valkenswaard)
Projectcode	20202847
Type onderzoek	Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek (BO en IVO-O)
OM-nummer	4894826100
Projectleider	M. Soldaat KNA Archeoloog MA
Contact	T: 085-3031540 M: 06-38316350 E: mirjam.soldaat@salisburybv.nl
Opdrachtgever	BRO
Contact	T. Au Bosscheweg 107 5282 WV Boxtel T: 06-14879375 E: tjing.au@bro.nl
Bevoegde overheid	Gemeente Valkenswaard de Hofnar 15 5554 DA Valkenswaard T: 040-2083444
Adviseur bevoegde overheid	Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant R. Berkvens Postbus 10.100 5550 GA Valkenswaard T: 088 3690638 E: r.berkvens@odzob.nl
Uitvoering onderzoek	september 2021
Beheer en locatie documentatie	Salisbury Archeologie b.v. en e-depot
Illustraties	Auteur(s) tenzij anders vermeld
Medewerkers	M. Soldaat Salisbury Archeologie b.v. 35497661 G. Aalbersberg Salisbury Archeologie b.v. 43333040

Locatiegegevens

Projectnaam	Valkenswaard, Willibrorduslaan 87
Plaats	Valkenswaard
Gemeente	Valkenswaard
Provincie	Noord-Brabant
Kaartblad	57B
Kadastrale gegevens	Valkenswaard VKWOO – A - 3151
Centrumcoördinaten	X: 159972, Y: 374668
Oppervlakte	Circa 3990 m ²
NAP-hoogte maaiveld	Circa 24,3 m +NAP

Samenvatting resultaten

Aanleiding	In het plangebied zal de bestaande bebouwing worden verwijderd en nieuwbouw worden gerealiseerd. Hiervoor is een omgevingsvergunning noodzakelijk.
Vraagstelling	bureauonderzoek: Wat is de bodemopbouw en zijn er aanwijzingen voor bodemverstoringen? Zijn er aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten? Welke consequenties zal voortgaande planuitvoering op de archeologische resten kunnen hebben? Wat zijn de aanbevelingen? Is nader onderzoek noodzakelijk? En zo ja, waaruit kan dit bestaan?
Plangebied	zie afb. 1
Aardwetenschappelijke gegevens	De onderzoekslocatie ligt in het Zuid-Nederlandse zandgebied, in het dekzandgebied tussen de dalen van de Dommel in het westen en de Tongelreep in het oosten. Op de geomorfologische kaart is het plangebied gekarteerd als bebouwd. In de omgeving van het plangebied staan een gebied met dekzandwelingen, al dan niet met oud bouwlanddek, en gebied met landduinen met bijbehorende vlakten en laagten weergegeven. De dekzandwelingen zijn afgezet gedurende het Laat-Pleistoceen, de landduinen betreffen een holocene afzetting.
Bekende archeologische waarden	De oudste bewoningssporen uit de wijdere omgeving van het plangebied dateren uit de Bronstijd. Ten noorden van het plangebied zijn restanten van een urnenveld uit de Late Bronstijd – Vroege IJzertijd aangetroffen. Verder zijn in de omgeving van het plangebied voornamelijk resten uit de Middeleeuwen en Nieuwe tijd aanwezig die veelal aan landinrichting en agrarisch gebruik gerelateerd zijn.
Historische waarden	Het vroegste historische bewijs voor het bestaan van Valkenswaard dateert uit 1911. Het dorp is een samenvoeging van verschillende kleine gehuchten. Het plangebied maakte deel uit van het voormalige gehucht De Haag, dat nu samen met twee andere gehuchten de wijk Het Gegraaf vormt. OP historisch kaartmateriaal is vanaf 1963 bebouwing zichtbaar. In vrijwel het gehele plangebied heeft vanaf dat moment al dan niet inmiddels gesloopte bebouwing gestaan.
Verwachting	Het plangebied ligt al vanaf het Laat-Paleolithicum in een aantrekkelijk gebied voor menselijke activiteit en bewoning gezien de ligging op relatief hoog gelegen dekzandwelingen tussen twee beekdalen. Mogelijk zijn de dekzandafzettingen in de loop van het Holoceen binnen het plangebied bedekt geraakt door nieuwe lokale zandverstuivingen. Op basis van het bureauonderzoek is voor deze landschapselementen een gespecificeerde archeologische verwachting per periode opgesteld. Laat-Paleolithicum – Neolithicum Voor de periodes Laat-Paleolithicum - Neolithicum een lage verwachting voor het aantreffen van archeologische resten. In theorie was menselijke activiteit in het onderzoeksgebied mogelijk in deze periodes maar vooralsnog zijn er geen vondsten bekend uit de omgeving die hierop wijzen. Het archeologisch relevante niveau voor deze periode is de intacte top van het dekzand. Bronstijd – IJzertijd Op de dekzandwelingen in de omgeving van het plangebied zijn resten uit de Bronstijd – Late IJzertijd en mogelijk Romeinse Tijd bekend. Het archeologisch relevante niveau voor deze perioden is de intacte top van het dekzand. Uit onderzoeken in de omgeving blijkt dat dit niveau zelden nog intact wordt aangetroffen, bovendien is een groot deel van het plangebied bebouwd of

bebouwd geweest. De archeologische verwachting voor deze periodes is daarom middelhoog.

Middeleeuwen – Nieuwe tijd

Ook voor de periode Middeleeuwen t/m Nieuwe tijd is een middelhoge archeologische verwachting opgesteld. Resten uit deze periodes zijn relatief veel aangetroffen in de omgeving van het plangebied. Het dekzand kan zijn afgedekt met een vanaf de Middeleeuwen opgebracht esdek. In het esdek kunnen resten uit de periode Middeleeuwen – Nieuwe tijd aanwezig zijn. Indien er geen esdek aanwezig is kunnen de archeologische resten uit deze periodes voorkomen in de top van het dekzand of, wanneer aanwezig, de top van een afdekkend landduin.

Op kaartmateriaal is het plangebied onbebouwd tot 1963. Op de beleidskaart van de gemeente Valkenswaard staat het momenteel bebouwde gedeelte van het plangebied als verstoord aangegeven. Uit het kaartmateriaal blijkt dat ook het omliggende deel van het plangebied verstoord kan zijn. Ook in de omgeving van het plangebied blijkt dat er vaak sprake is van verstoring door recente bouwwerkzaamheden.

Methode veldonderzoek

Er is een verkennend booronderzoek uitgevoerd in het plangebied, waarbij 6 boringen regelmatig verspreid over het plangebied zijn gezet. De posities van de boringen zijn in het veld bepaald waarbij de toegankelijkheid leidend was. Alle boringen zijn gezet met een edelmanboor (7 cm Ø) tot minimaal 30 cm in de onverstoorde pleistocene ondergrond op 1,25 -1,75 m beneden maaiveld (22,88 – 23,15 m +NAP) met uitzondering van boring 3 (gestuit op ondoordringbaar puin). De posities van de boringen zijn ingemeten met behulp van meetlint ten opzichte van de perceelgrenzen en bebouwing (nauwkeurigheid 10 cm). De maaiveldhoogtes zijn afgeleid van het AHN3. Het opgeboorde materiaal is met de hand onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren. De boringen zijn beschreven conform de NEN 5104 en de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode (ASB 5.2). De boringen zijn digitaal beschreven.

Resultaten veldonderzoek

Tijdens het verkennende booronderzoek is een laagopeenvolging van verstoring op dekzand aangetroffen. Er zijn geen landduinafzettingen gezien. De verstoring reikt tot 0,75 – 1,05 m beneden maaiveld (23,28 - 24,03 m + NAP). In het dekzand zijn in geen van de boringen bodemhorizonten waargenomen. Een groot deel van het plangebied is momenteel bebouwd. Op de beleidskaart van de gemeente Valkenswaard geldt voor het bebouwde deel geen onderzoeksplicht. Het verkennend booronderzoek wijst uit dat ook in de omliggende grond het archeologische relevante niveau, de top van het dekzand, door de bouw en sloop van gebouwen sinds 1963 verstoord is geraakt. De middelhoge archeologisch verwachting voor de periodes Bronstijd t/m Nieuwe tijd kan daarom worden bijgesteld naar laag.

Selectieadvies en aanbevelingen

Op basis van de resultaten van het hier gerapporteerde onderzoek adviseert Salisbury Archeologie het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen plannen. Het archeologisch relevante niveau blijkt niet meer intact te zijn, het plangebied is grootschalig verstoord door bodemingrepen vanaf de tweede helft van de 20e eeuw. De middelhoge verwachting voor het aantreffen van archeologische resten uit de Bronstijd t/m Nieuwe tijd is bijgesteld naar laag.

Ook in een vrijgegeven plangebied bestaat altijd de mogelijkheid dat er tijdens graafwerkzaamheden toch losse sporen en vondsten worden aangetroffen. Op grond van artikel 5.10 van de Erfgoedwet 2016 dient zo spoedig mogelijk melding te worden gemaakt van de vondst bij de gemeente, provincie of de Rijksoverheid voor het Cultureel Erfgoed.

Over de bevindingen en aanbevelingen uit dit onderzoek dient contact opgenomen te worden met de bevoegde overheid, in dit geval de gemeente Valkenswaard.

1 Aanleiding voor het onderzoek

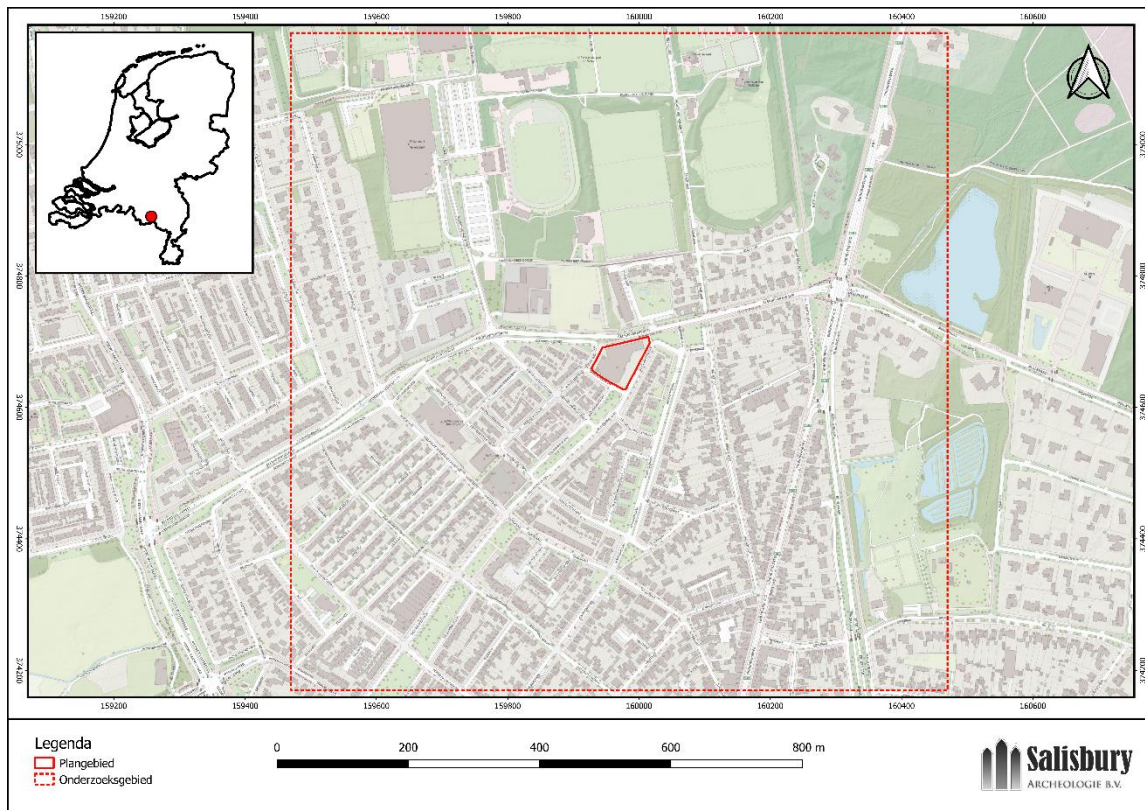
1.1 Onderzoekskader

In opdracht van BRO heeft Salisbury Archeologie b.v. een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (BO en IVO-O, verkennende fase) uitgevoerd met betrekking tot het plangebied Willibrorduslaan 87 in Valkenswaard (afb. 1). In het plangebied zal de huidige bebouwing gesloopt worden en nieuwbouw worden gerealiseerd. Hiervoor is een omgevingsvergunning noodzakelijk.

Het plangebied ligt aan de Willibrorduslaan en wordt aan zuidzijde begrensd door de Bonifaciusstraat, aan de westzijde door de Hertog Janstraat en aan de noordzijde door de Geenhovensedreef (zie verder hieronder).

Op de beleidskaart van de gemeente Valkenswaard valt het plangebied binnen een zone met Categorie 4, wat overeenkomt met een hoge archeologische verwachting (Afb. 2). In dit gebied is een archeologisch onderzoek vereist bij bodemingrepen en te bebouwen oppervlakten die groter zijn dan 500 m² en dieper gaan dan 0,3 m onder maaiveld.¹ Op basis van de voorlopige bouwtekening wordt de te bebouwen oppervlakte op ca. 1350 m² geschat (zie Afb. 3). Voor het funderen van de gebouwen zal dieper dan 0,3 m beneden maaiveld gegraven moeten worden. Daarmee overschrijden de voorgenomen plannen de vrijstellingsgrenzen van de gemeente Valkenswaard en is een archeologisch onderzoek noodzakelijk. Het reeds bebouwde deel van het plangebied staat op de beleidskaart aangegeven als verstoord (Categorie 7). Volgens de toelichting op de beleidskaart gaat het om een gebied waar het bodemprofiel als gevolg van archeologisch onderzoek, aangetoonde ontgravingen, recente bebouwing en funderingen zodanig verstoord is, dat eventuele archeologische resten als verloren beschouwd mogen worden, of in ieder geval zodanig zijn aangetast dat zij niet meer voor onderzoek of bescherming in aanmerking komen. Op dit deel van het plangebied rusten geen beperkingen ten aanzien van archeologie.²

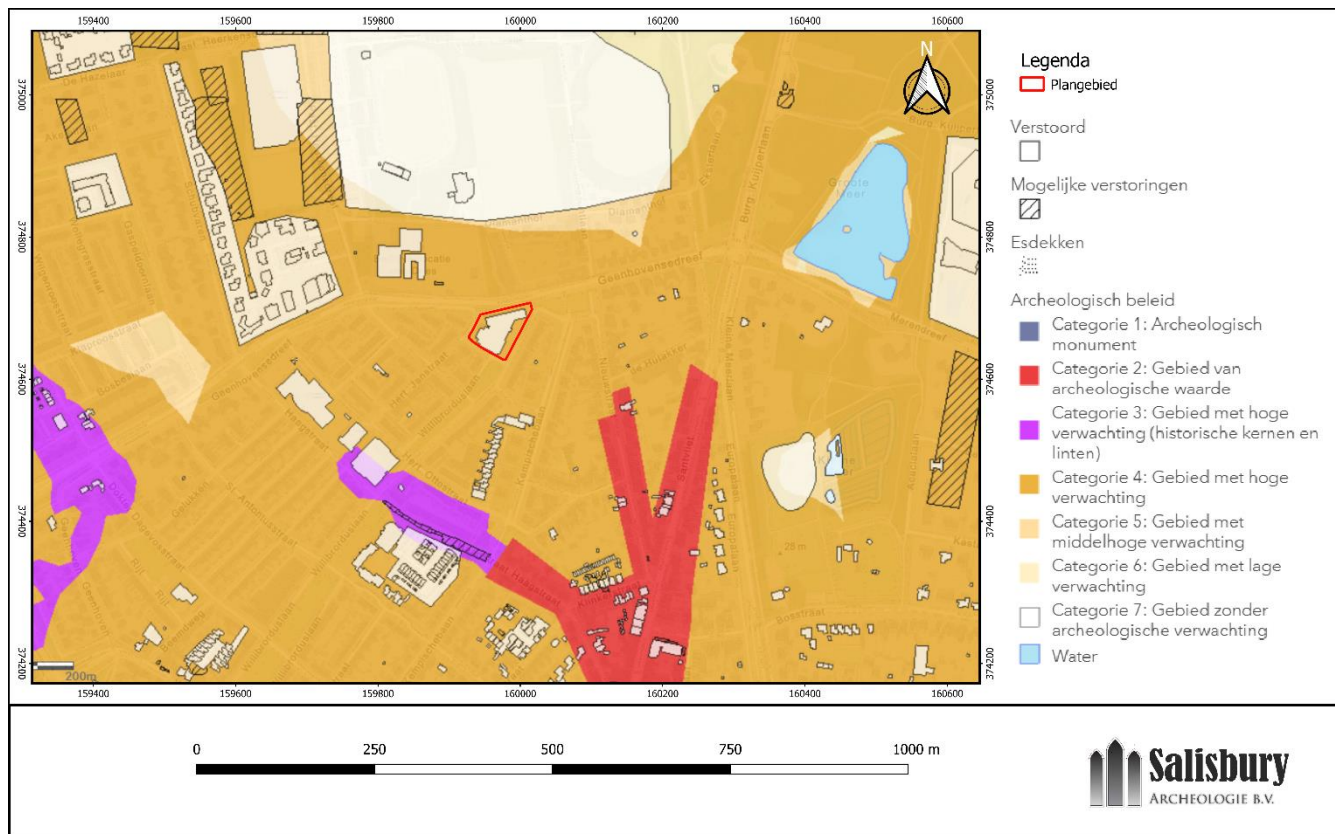
Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 4.1) en het archeologiebeleid van de gemeente Valkenswaard. Het onderzoek is uitgevoerd in september 2020.



Afb. 1. Ligging plangebied en globale begrenzing onderzoeksgebied (bron: <https://www.opentopo.nl>)

¹ https://atlas.odzob.nl/Toelichtingen/Erfgoedkaart/toelichting_arch.html

² Idem.



Afb. 2. Uitsnede van de gemeentelijke beleidsadvieskaart (bron: <https://atlas.odzob.nl>).

1.2 Huidige en toekomstige situatie op de onderzoekslocatie

Op dit moment is het plangebied in gebruik als winkelcentrum. De opdrachtgever heeft het voornemen in het gebied de bestaande bebouwing te slopen en het gebied opnieuw in te richten. Er zullen nieuwbouwwoningen geplaatst worden, parkeerplaatsen aangelegd worden en bomen aangeplant worden (Afb. 3). De ingrepen zijn gepland binnen zowel Categorie 4 (hoge archeologische verwachting) als Categorie 7 (geen archeologische verwachting) op de beleidskaart van de gemeente Valkenswaard. De bouwoppervlakte beslaat volgens het voorlopige plan ca. 1350 m², waarvan minimaal 300 m² binnen Categorie 4. De verstoringsdiepte ten behoeve van de bebouwing is nog niet zeker, maar zal in ieder geval dieper dan 0,3 m beneden maaiveld zijn.



Afb. 3. Huidige (boven) en toekomstige (onder) situatie plangebied. (bron: voorlopig bouwplan aangeleverd door opdrachtgever)

1.3 Begrenzing onderzoeks- en plangebied

begrenzing plangebied

In dit rapport wordt een onderscheid gemaakt tussen het plangebied en het onderzoeksgebied. Met het plangebied wordt het gebied bedoeld waarop de plannen van de opdrachtgever betrekking hebben. Binnen dit gebied kunnen eventueel aanwezige archeologische resten worden verstoord door de voorgenomen ingrepen. Het plangebied bestaat uit het kadastrale perceel VKWOO – A – 3151 en heeft een oppervlakte van ca. 3990 m².

begrenzing onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied omvat het gebied waarover informatie is verzameld om een goed beeld te verkrijgen van de eventueel aanwezige archeologische waarden. Het onderzoeksgebied is veelal groter dan het plangebied en

verschilt al naar gelang het te onderzoeken aspect. In dit onderzoek wordt een straal van circa 1000 m rondom het plangebied gebruikt (afb. 1).

1.4 Doel van het onderzoek

Het doel van het bureauonderzoek is het verkrijgen van inzicht in bekende en te verwachten archeologische waarden in en in de omgeving (onderzoeksgebied) van het plangebied. Op basis van de verkregen informatie wordt een archeologisch verwachtingsmodel voor het plangebied opgesteld. Hierin wordt beschreven of er archeologische resten aanwezig (kunnen) zijn in het plangebied, wat de potentiële aard en omvang van de voorgenomen werkzaamheden zijn en of deze een bedreiging vormen voor het bodemarchief. Indien dit het geval is, wordt geadviseerd op welke wijze hiermee in het vervolgtraject van de plannen rekening dient te worden gehouden.

Het doel van het inventariserend veldonderzoek is het toetsen van de gespecificeerde verwachting.

1.5 Onderzoeksvragen

Voor het bureau- en inventariserend onderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Wat is de bodemopbouw en zijn er aanwijzingen voor bodemverstoringen?
- Zijn er aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten?
- Welke consequenties zal voortgaande planuitvoering hebben op (eventueel) aanwezige archeologische resten?
- In welke mate stemmen de resultaten van het booronderzoek overeen met de verwachtingen uit het bureauonderzoek?
- Wat zijn de aanbevelingen? Is nader onderzoek noodzakelijk? En zo ja, waaruit kan dit bestaan?

2 Bureauonderzoek

2.1 Gebruikte bronnen

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

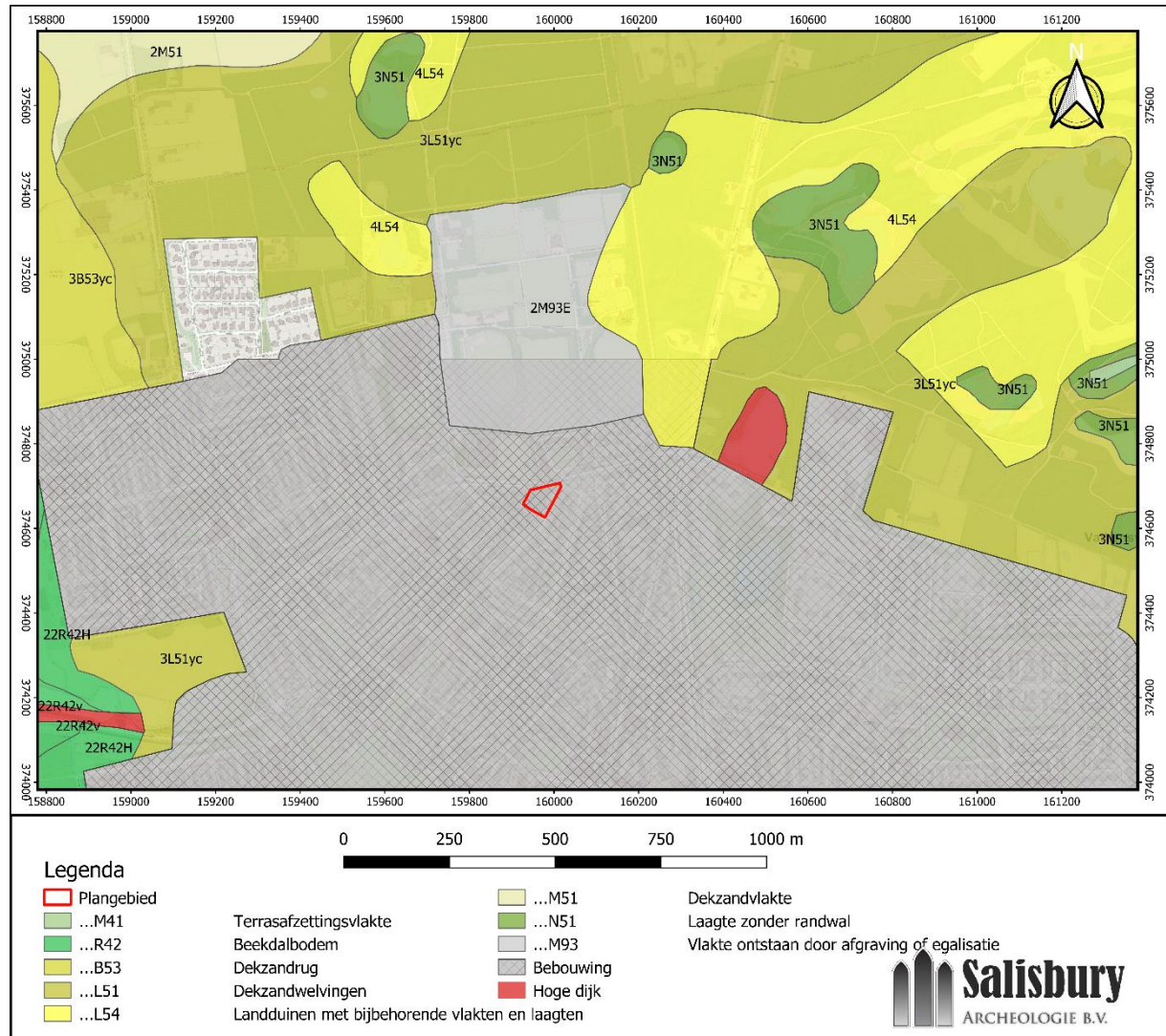
- Actueel hoogtebestand Nederland (AHN, <http://www.ahn.nl>)
- De bodemkaart van Nederland (<https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>)
- De geomorfologische kaart van Nederland (<https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>)
- De archeologische monumentenkaart (AMK: <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>)
- Provinciaal en/of landelijk beleid
- Gemeentelijk beleid
- Bonneblad 1900 (<https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>)
- Historisch kaartmateriaal (<http://www.topotijdreis.nl>)
- Google Earth (<https://www.google.nl/intl/nl/earth/>)
- Ondergrondgegevens (<https://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens>)
- Verstorings (http://www.bodemloket.nl)
- Kadastrale Minuut (<http://zoeken.cultureelerfgoed.nl>)
- Kadastrale gegevens (<https://www.kadaster.nl>)

2.2 Aardwetenschappelijke gegevens

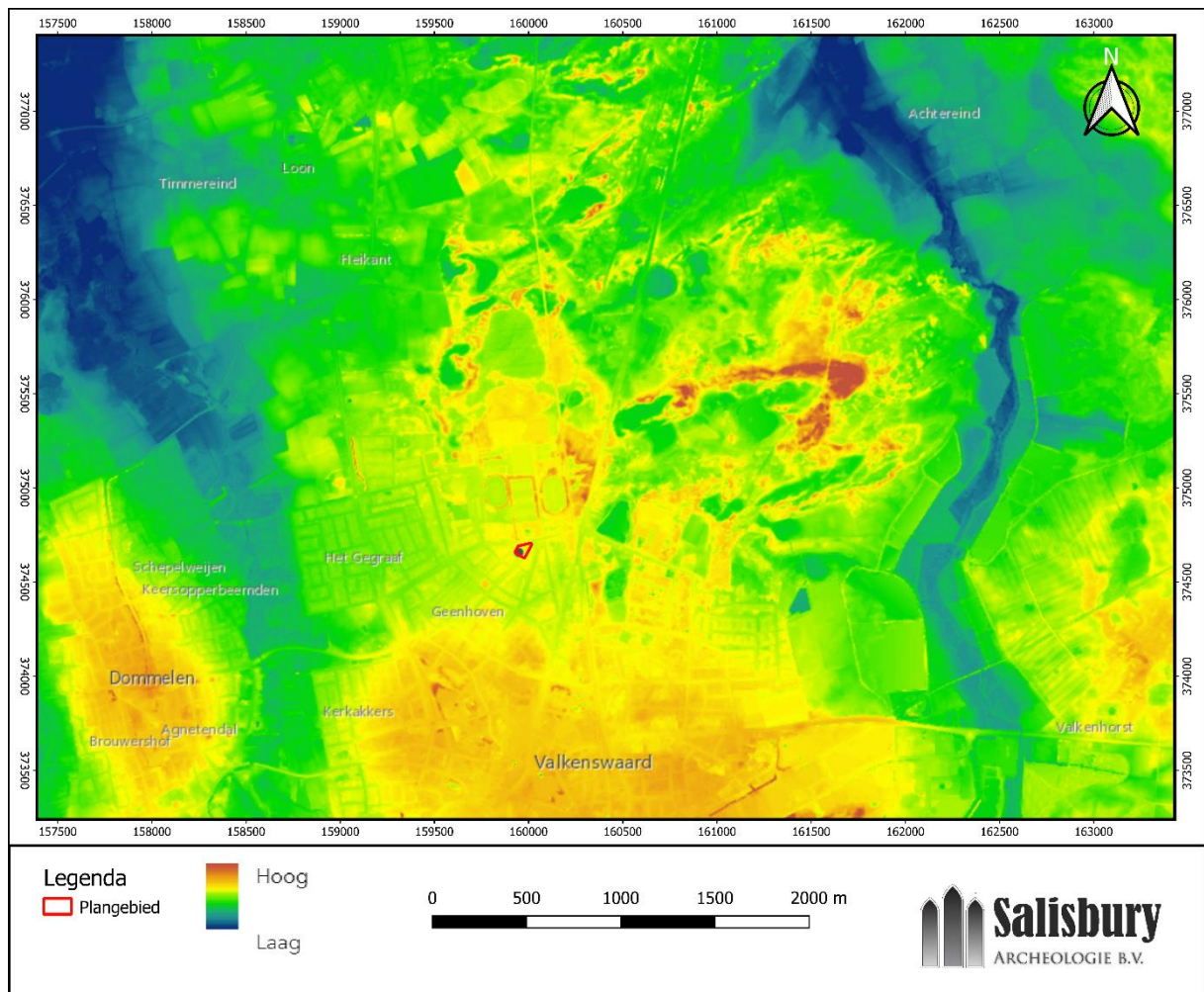
De onderzoekslocatie ligt in het Zuid-Nederlandse zandgebied, in het dekzandgebied tussen de dalen van de Dommel in het westen en de Tongelreep in het oosten. Het landschap hier is grotendeels gevormd in het Pleistoceen. In de ondergrond komen midden-pleistocene rivierafzettingen van de Formatie van Sterksel voor. Deze grove en grindhoudende zanden zijn door de Rijn afgezet. Tijdens de laatste ijstijd, het Weichselien (115.000 - 10.000 jaar geleden) ontstonden er brede rivierdalen die het (sneeuw)smeltwater in noordelijke richting afvoerden. Deze rivierdalen vormen nu de dalen van beken en riviertjes zoals de Tongelreep en de Dommel. Op de hogere delen van het landschap tussen de rivierdalen vond omwerking en opstuiving van de oudere rivierafzettingen plaats. Tijdens de koudste fase van het Weichselien, het Laat-Pleniglaciaal (26.000-13.000 jaar geleden) werden buiten de beekdalen door een combinatie van water en wind zogenaamde nat-eolische zanden afgezet. Instrumenteel hierbij waren de aanwezigheid van continue of discontinue permafrost en het zo goed als ontbreken van vegetatie. De zanden kenmerken zich door het voorkomen van leemlaagjes en grindsnoertjes en stonden vroeger wel bekend als Oud Dekzand of verspoelde dekzanden. Deze afzettingen worden tot de Formatie van Bortel gerekend. In het Laat-Glaciaal (13.000-10.000 jaar geleden) verbeterde het klimaat, de permafrost verdween en de vegetatie keerde terug, waardoor er een eind kwam aan de sedimentatie van nat-eolische zanden. Tijdens de laatste koude fase van het Weichselien, de Jonge Dryas (11.000 - 10.000 jaar geleden), was er sprake van discontinue permafrost en trad lokaal weer verstuing op. Hierbij werden onder andere dekzandruggen gevormd. Dit zijn zuiver eolische afzettingen die net als de hierboven genoemde afzettingen tot de Formatie van Bortel, Laagpakket van Wierden gerekend worden gerekend. In de huidige warme periode, het Holoceen (vanaf 10.000 jaar geleden), kwam een eind aan de sedimentatie van dekzand en vond er onder de terugkerende vegetatie bodemvorming plaats op de hogere delen van het landschap die langere tijd droog lagen. Door bodemdegradatie vanaf de Late Middeleeuwen (maar sporadisch ook eerder) trad er op grote schaal verstuing op waardoor landduinen werden gevormd (Formatie van Bortel, Laagpakket van Kootwijk). In de beekdalen werd fluviatiel sediment afgezet, en vond lokaal veenvorming plaats.

Op de geomorfologische kaart is het plangebied gekarteerd als bebouwd (Afb. 4). Uit de informatie rondom de bebouwde kom is af te leiden dat het plangebied waarschijnlijk in een gebied met dekzandwelingen al dan niet met oud bouwlanddek ligt (code 3L51yc), of in een gebied met landduinen met bijbehorende vlakten en laagten (code 4L54). Plaatselijk zijn in deze gebieden laagtes zonder randwallen aanwezig (code 3N51). Wanneer naar het AHN gekeken wordt lijken de wat grillige landduinafzettingen zich voornamelijk iets ten noordoosten van het plangebied te bevinden, terwijl het plangebied in een meer geleidelijk welvend gebied ligt (Afb. 5). De

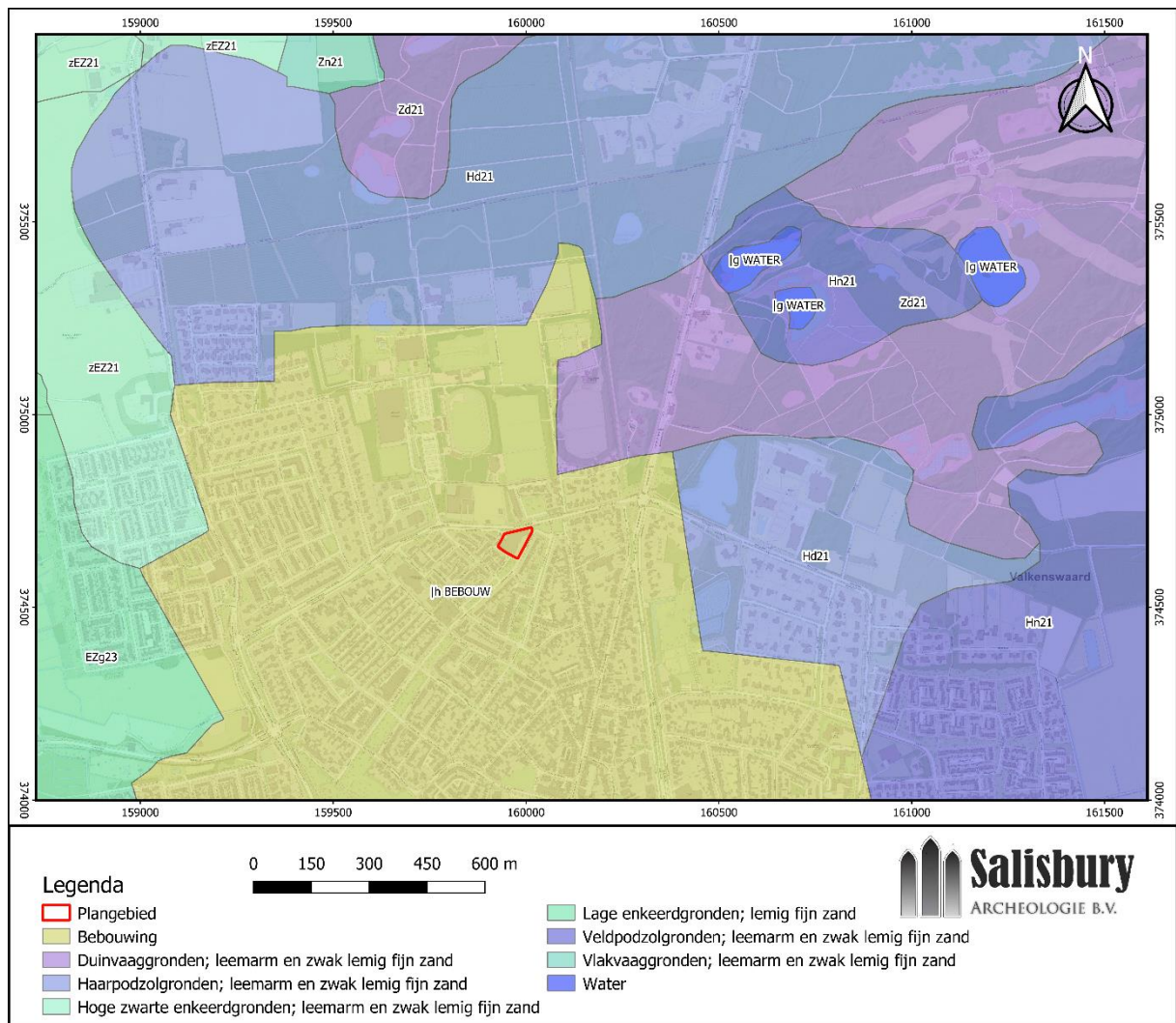
dekzandwelingen zijn afgezet gedurende het Laat-Pleistoceen, de landduinen in het (Laat) Holoceen. Met een oud bouwlanddek wordt een esdek bedoelt. Deze zijn ontstaan in de Middeleeuwen door het opbrengen van potstalmest op akkers. Hierdoor ontstaat een dik humeus dek, dat een onderliggend, ouder archeologisch sporenniveau af kan dekken. Een archeologische vondstlaag kan juist zijn aangetast doordat het in de eerste ontginningslaag is opgenomen of verploegd is geraakt bij landbewerking vanaf de Middeleeuwen.



Afb. 4. Uitsnede van de geomorfologische kaart met het plangebied en de directe omgeving (bron: <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>).



Afb. 5. Het plangebied en omgeving op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN3, ruw; bron: <https://www.ahn.nl>).



Afb. 6. Uitsnede van de bodemkaart met het plangebied en directe omgeving (bron: <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>).

Op de bodemkaart is het plangebied eveneens gekarteerd als bebouwd gebied (Afb. 6). Exacte informatie ten aanzien van bodem of grondwaterstand is niet beschikbaar. Buiten de bebouwde kom is de bodem gekarteerd als haarpodzolgronden in leemarm en zwak lemig fijn zand (code Hd21) en als duinvaaggronden in leemarm en zwak lemig fijn zand. De haarpodzolgronden lijken te correleren met de ligging van dekzandwelingen op de geomorfologische kaart en de duinvaaggronden met de landduinen. Hoewel op de geomorfologische kaart de mogelijkheid van een esdek (bouwlanddek) wordt genoemd, wordt dit niet op de bodemkaart aangegeven. Ook op de beleidskaart van de gemeente (Afb. 2) staat geen esdek aangegeven voor het plangebied.

Haarpodzolgronden zijn humuspodzolgronden met een dunne (<30 cm) A1 horizont die zich hebben ontwikkeld in relatief hoog gelegen gronden. De zandkorrels hebben ijzerhuidjes direct onder de B-horizont. Duinvaaggronden zijn zandgronden met ijzerhuidjes op de zandkorrels onder de eventueel aanwezige, vage humushoudende bovengrond. De gronden bestaan voor het merendeel uit een meer dan 80 cm dik pakket grijsgeel tot bruingeel zand met een zeer losse pakking. Het is veelal duidelijk gelaagd met ingestoven humus. Soms is onder het pakket plaatselijk nog een humuspodzol aanwezig.

2.3 Bekende archeologische waarden

Gemeentelijke beleidskaart

Op de beleidskaart van de gemeente Valkenswaard valt het plangebied binnen een zone met Categorie 4, wat overeenkomt met een hoge archeologische verwachting (Afb. 2). In dit gebied is een archeologisch onderzoek vereist bij bodemingrepen en te bebouwen oppervlakten die groter zijn dan 500 m² en dieper gaan dan 0,3 m

onder maaiveld.³ De verwachting is gebaseerd op de geomorfologische en bodemkundige opbouw en aangetroffen archeologische vondsten en relictten. Het reeds bebouwde deel van het plangebied staat op de beleidskaart aangegeven als verstoord (Categorie 7). Volgens de toelichting op de beleidskaart gaat het om een gebied waar het bodemprofiel als gevolg van archeologisch onderzoek, aangetoonde ontgroningen, recente bebouwing en funderingen zodanig verstoord is, dat eventuele archeologische resten als verloren beschouwd mogen worden, of in ieder geval zodanig zijn aangetast dat zij niet meer voor onderzoek of bescherming in aanmerking komen. Op dit deel van het plangebied rusten geen beperkingen ten aanzien van archeologie.⁴

Archeologische waarden

Als onderdeel van het bureauonderzoek zijn de AMK (archeologische monumentenkaart)-terreinen, archeologische waarnemingen en eerder uitgevoerd onderzoek (onderzoeksmeldingen) in het onderzoeksgebied geïnventariseerd (Afb. 7). De AMK-terreinen, de bekende archeologische waarnemingen en de onderzoeksmeldingen zijn geraadpleegd via ARCHIS3.⁵

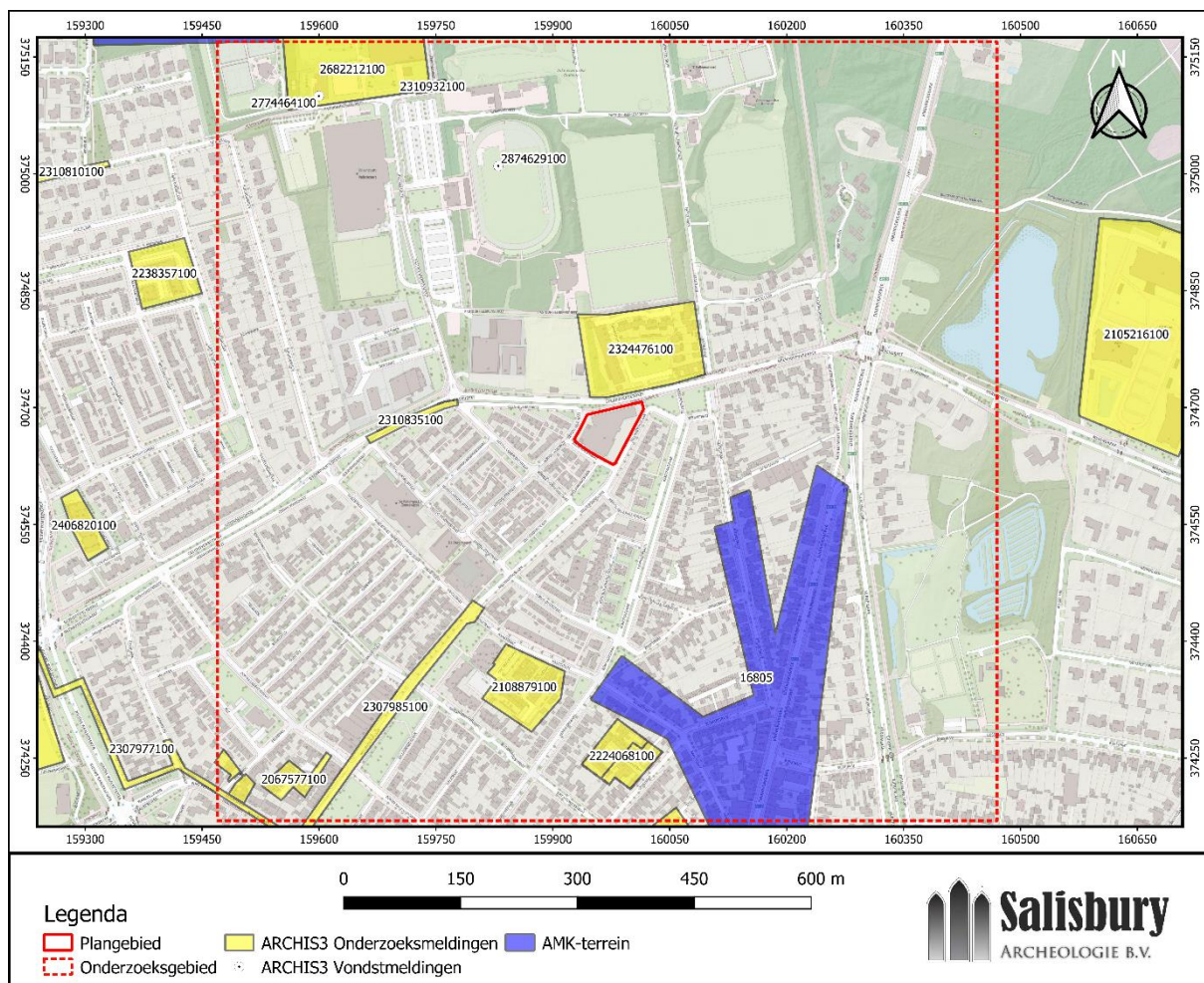
Archeologische monumenten (AMK-terreinen)

In de directe omgeving van het plangebied is één AMK-terrein aangewezen. AMK-terrein 16805 betreft een terrein van hoge archeologische waarde, en beslaat de oude dorpskern van Valkenswaard. De noordelijke begrenzing van het terrein bevindt zich op ca. 200 m ten zuidoosten van het plangebied. De begrenzing is vastgesteld op basis van 16^e-eeuwse en vroeg 20^e-eeuwse kaarten. Binnen de contouren kunnen resten van Vroegmoderne en waarschijnlijk ook van Laat Middeleeuwse bewoning aangetroffen worden. Ook sporen van oudere bewoning kunnen aanwezig zijn. Bedacht dient te worden dat bewoning in de Vroege en Volle Middeleeuwen een meer dynamisch karakter gehad kan hebben en dat de plaats en grens ervan niet per se hoeft samen te vallen met die van latere bewoning. Ook in het plangebied kunnen dus resten uit deze periode voorkomen.

³ https://atlas.odzob.nl/Toelichtingen/Erfgoedkaart/toelichting_arch.html

⁴ Idem.

⁵ <https://archis.cultureelerfgoed.nl>



Afb. 7. AMK-terreinen, onderzoeksmeldingen en vondstlocaties (bron: ARCHIS3).

Onderzoekslocaties en waarnemingen

Binnen het plangebied zijn geen onderzoeksmeldingen of vondstmeldingen bekend.

Binnen het onderzoeksgebied zijn 16 onderzoeksmeldingen en twee vondstmeldingen bekend (zie Tabel 1 en Tabel 2). De beschikbare relevante resultaten van de onderzoeken worden in deze paragraaf kort besproken. Van zaakwaarneming 2067577100 is geen rapport beschikbaar en zaakwaarneming 2339834100 betreft het opstellen van de gemeentelijke verwachtingskaart.

Tabel 1. Onderzoeksmeldingen (ARCHIS3)

zaakidentificatie	toponiem	uitvoerder	meldingsdatum	type onderzoek
2067577100	Geenhoven	BILAN	10-05-2005	boring
2108879100	Haagstraat	RAAP Archeologisch Adviesbureau	01-06-2005	boring
2108984100	St. Antoniusstraat	RAAP Archeologisch Adviesbureau	01-06-2005	boring
2224068100	Unastraat	BILAN	03-12-2008	boring
2255975100	Unastraat	BILAN	10-09-2009	Proefsleuven
2273121100	Unastraat	BAAC BV	25-01-2010	opgraving

zaakidentificatie	toponiem	uitvoerder	meldingsdatum	type onderzoek
2307977100	Rioleringswerkzaamheden Valkenswaard en Dommelen	Econsultancy BV	09-11-2010	bureauonderzoek
2307985100	Rioleringswerkzaamheden Valkenswaard en Dommelen	Econsultancy BV	09-11-2010	bureauonderzoek
2310835100	Rioleringswerkzaamheden Valkenswaard en Dommelen	Econsultancy BV	03-12-2010	bureauonderzoek
2310932100	Rioleringswerkzaamheden Valkenswaard en Dommelen	Econsultancy BV	03-12-2010	bureauonderzoek
2324476100	Geenhovensedreef	Oranjewoud BV	11-04-2011	boring
2339834100	-	BAAC BV	01-09-2010	bureauonderzoek
2682212100	-	Antea Group Archeologie	22-05-2015	bureauonderzoek
4035909100	-	Aeres Milieu	23-02-2017	boring

Zaakwaarneming 2108879100 en 2108984100 betreffen een bureau- en verkennend booronderzoek met betrekking tot zes deelgebieden in Valkenswaard, waarvan één aan de Haagstraat op ca. 300 m ten zuiden van onderhavig plangebied en één aan de St. Anthoniusstraat op ca. 500 m ten zuiden van het plangebied. Aan de Haagstraat werden, deels in overeenstemming met de hoge verwachting voor vindplaatsen uit het Neolithicum t/m de Late Middeleeuwen, archeologische indicatoren aangetroffen (verbrande leem en laat-middeleeuws aardewerk). Wel kwamen de verbrande leemresten gedeeltelijk uit een verstoord pakket waardoor er niet direct een verband gelegd kan worden met bewoning vanaf het Neolithicum. Het laat-middeleeuwse aardewerk bevond zich in een esdek. In drie van de zes boringen is een BC-horizont gezien onder het esdek. Vanwege de relatief kleine oppervlakte en waargenomen verstoringen is ondanks de aanwezigheid van indicatoren voor geen van de deelgebieden vervolgonderzoek aanbevolen.⁶

Zaakwaarneming 2224068100, 2255975100 en 2273121100 betreffen een bureau- en verkennend booronderzoek en de hierop volgende proefsleuvenonderzoek en opgraving aan de Unastraat op ca. 350 m ten zuiden van het plangebied. Op basis van het bureauonderzoek is een hoge verwachting toegekend voor archeologische waarden vanaf de bronstijd. Tijdens het booronderzoek bleek een 48 – 80 cm dik esdek aanwezig. Onder het esdek werd in vijf van de zeven boringen een restant van een veldpodzol gezien.⁷ Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden greppels, paalkuilen en een kuil aangetroffen die een archeologische vindplaats vormen uit de periode Late Middeleeuwen B/Nieuwe tijd A (1350-1550). De sporen zijn gerelateerd aan de oude landinrichting van het gebied.⁸ Tijdens de opgraving werden sporen van agrarische activiteiten aangetroffen. De sporen en structuren dateren uit de vijftiende en zestiende eeuw na Chr. Het gaat om kuilen, waaronder een waterput of leemkuil, greppels en plantkuilen.⁹

Zaakwaarneming 2307977100, 2307985100, 2310835100 en 2310932100 betreffen de archeologische bureau- en booronderzoeken die zijn uitgevoerd ten behoeve van de rioleringswerkzaamheden in Valkenswaard. De onderzochte locaties bevinden zich aan de Nieuwe Waalreseweg en de Willibrorduslaan, op resp. ca 600 en 260 m ten zuidwesten van het plangebied, de Geenhovensedreef, op ca 200 m ten westen van het plangebied en de Pastoor Heerkensdreef op ca. 480 m ten noorden van het plangebied. Er is voor de deelgebieden een hoge archeologische verwachting opgesteld voor de periode Neolithicum t/m Nieuwe tijd. Tijdens het booronderzoeken bleek de archeologisch relevante laag grotendeels intact en er is geadviseerd de civieltechnische werkzaamheden te begeleiden.¹⁰

Zaakwaarneming 2324476100 betreft een bureau- en booronderzoek, aan de overzijde van de Geenhovensedreef op nog geen 20 m ten noorden van het plangebied. Tijdens het booronderzoek bleek er sprake te zijn van een

⁶ Van Dijk, 2005.

⁷ De Boer, 2009.

⁸ Kooi, 2011.

⁹ Mostert, 2015.

¹⁰ Boots, 2013.

tweetal kenmerkende bodemprofielen, namelijk een begraven podzolprofiel en, afhankelijk van de dikte van het cultuurdek, een laarpodzol of een hoge zwarte enkeerdgrond. Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Het archeologisch relevante niveau werd als niet intact beschreven, met name omdat in een groot deel van het onderzochte gebied de bodem verstoord was tot 0,8 m beneden maaiveld door recente bebouwing. De verwachting voor archeologische waarden is daarom laag. Voor het nog onverstoorde deel is geadviseerd dit onverstoord te laten en een dubbelbestemming archeologie op te nemen in het bestemmingsplan.¹¹

Zaakwaarneming 2682212100 betreft een bureau- en verkennend booronderzoek aan de Pastoor Heerkensdreef op ca. 500 m ten noordwesten van het plangebied. Uit de boorprofielen blijkt dat in een groot deel van het plangebied de bodemopbouw reeds zodanig verstoord is, dat de kans op het aantreffen van archeologische resten laag ingeschat wordt. In het deel van het plangebied waar een parkeerplaats voorzien is, is sprake van een (restant van) een podzolprofiel. Hier blijft de kans op het aantreffen van archeologische resten vanaf de Bronstijd aanwezig. Voor dit deel is een vervolgonderzoek geadviseerd.¹²

Zaakwaarneming 4035909100 betreft een bureau- en verkennend booronderzoek aan de Waalreseweg op ca. 600 m ten zuidwesten van het plangebied. Op basis van het bureauonderzoek is een hoge verwachting voor resten vanaf het Laat-Paleolithicum opgesteld. In drie van de zes boringen bleek tijdens het booronderzoek een intacte podzolbodem aanwezig, in twee boringen bleek het archeologisch relevante niveau verstoord. Op basis van de beperkte omvang van het terrein is geadviseerd geen verder archeologisch onderzoek uit te voeren.¹³

Tabel 2. Archeologische vondsten (bron: ARCHIS3)

zaakidentificatie	materiaal	complex	datering
2774464100	-	urnenveld en ophogingslaag	Late Bronstijd – Vroege IJertijd
2874629100	keramiek	spitsgracht/V-vormige gracht	Romeinse Tijd

Zaakwaarneming 2774464100 beschrijft de opgraving van een urnenveld uit de Late Bronstijd-Vroege IJertijd op ca. 500 m ten noordoosten van het plangebied in 1954. Er is alleen een korte beschrijving beschikbaar waarin wordt gesteld dat geen van archeologische waarden *in situ* is aangetroffen.

Zaakwaarneming 2874629100 betreft de notitie van de aanwezigheid van romeins aardewerk in een V-vormige gracht (volgens inlichtingen van de burgemeester) op ca. 340 m ten noorden van het plangebied.

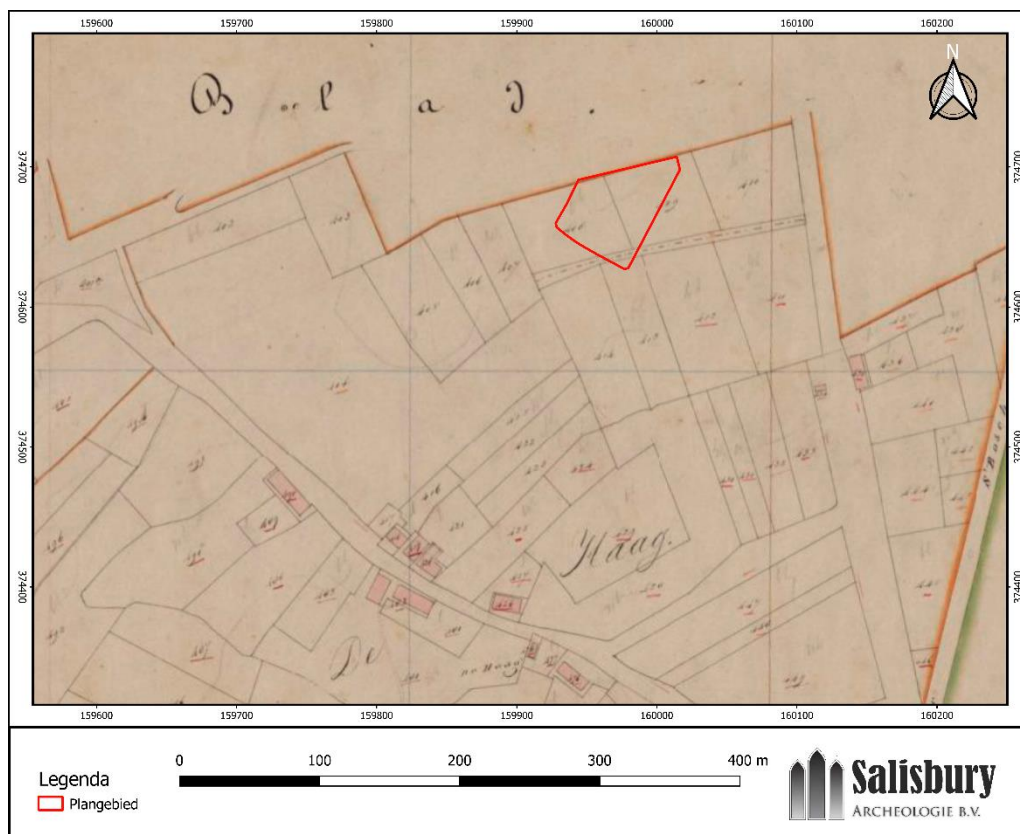
2.4 Archeologie

Het plangebied ligt op een landschappelijk gunstige positie, namelijk op dekzandwelingen tussen twee beekdalen. Dergelijke locaties zijn vaak al in gebruik geweest, in eerste instantie vanaf het Laat Paleolithicum als locatie voor tijdelijke (jacht)kampjes en vanaf het Neolithicum voor permanentere nederzettingen en akkertjes. Aanwijzingen dat het onderzoek tijdens deze periodes inderdaad bewoond of in gebruik is geweest ontbreken echter; de oudste bewoningssporen uit de wijdere omgeving dateren uit de Bronstijd. Ten noorden van het plangebied zijn restanten van een urnenveld uit de Late Bronstijd – Vroege IJertijd aangetroffen. Verder zijn in de omgeving van het plangebied voornamelijk resten uit de Middeleeuwen en Nieuwe tijd aanwezig die veelal aan landinrichting en agrarisch gebruik gerelateerd zijn.

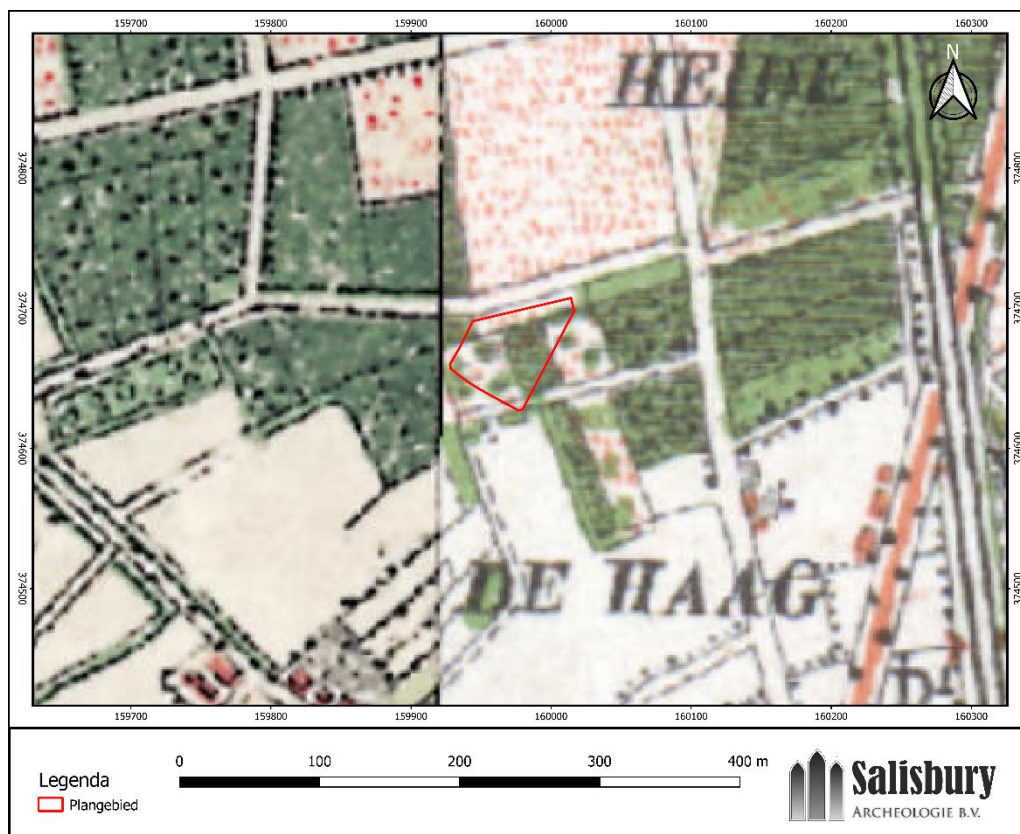
¹¹ Van der Haar & Sophie, 2011.

¹² Sophie, 2015.

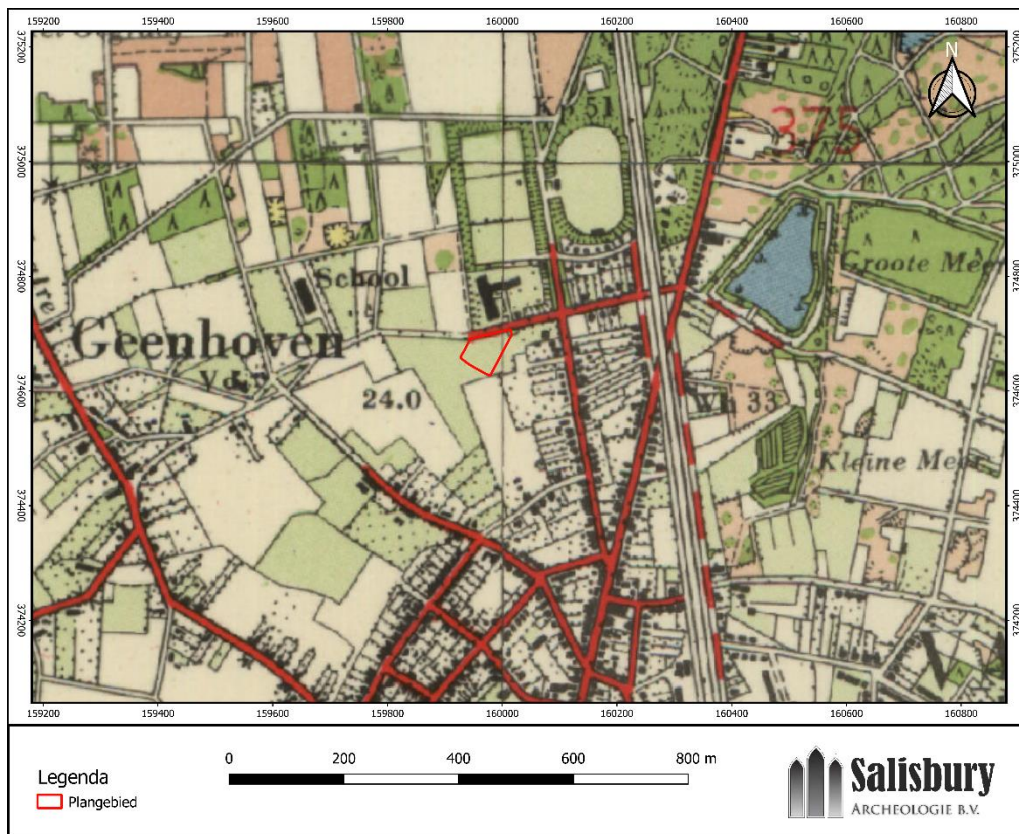
¹³ Vroomans, 2018.



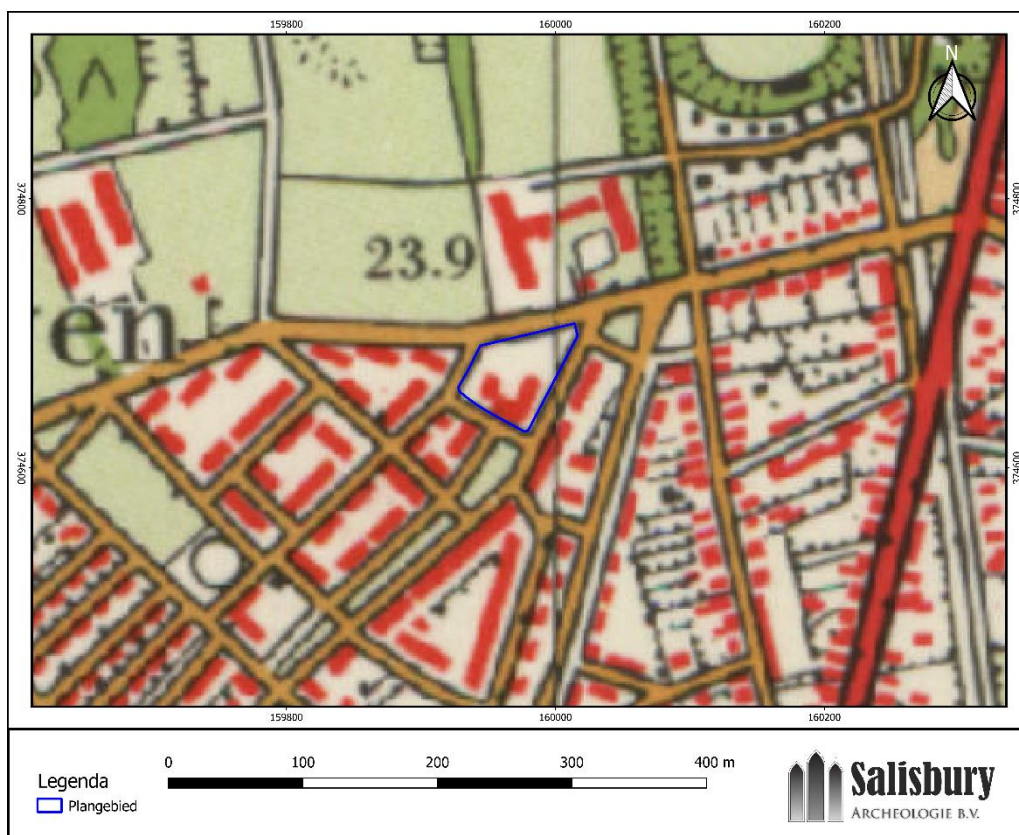
Afb. 8. Het plangebied op een uitsnede van de kadastrale minuut 1811-1832. Valkenswaard, Sectie A, Blad 02 (bron: <http://zoeken.cultureelerfgoed.nl>).



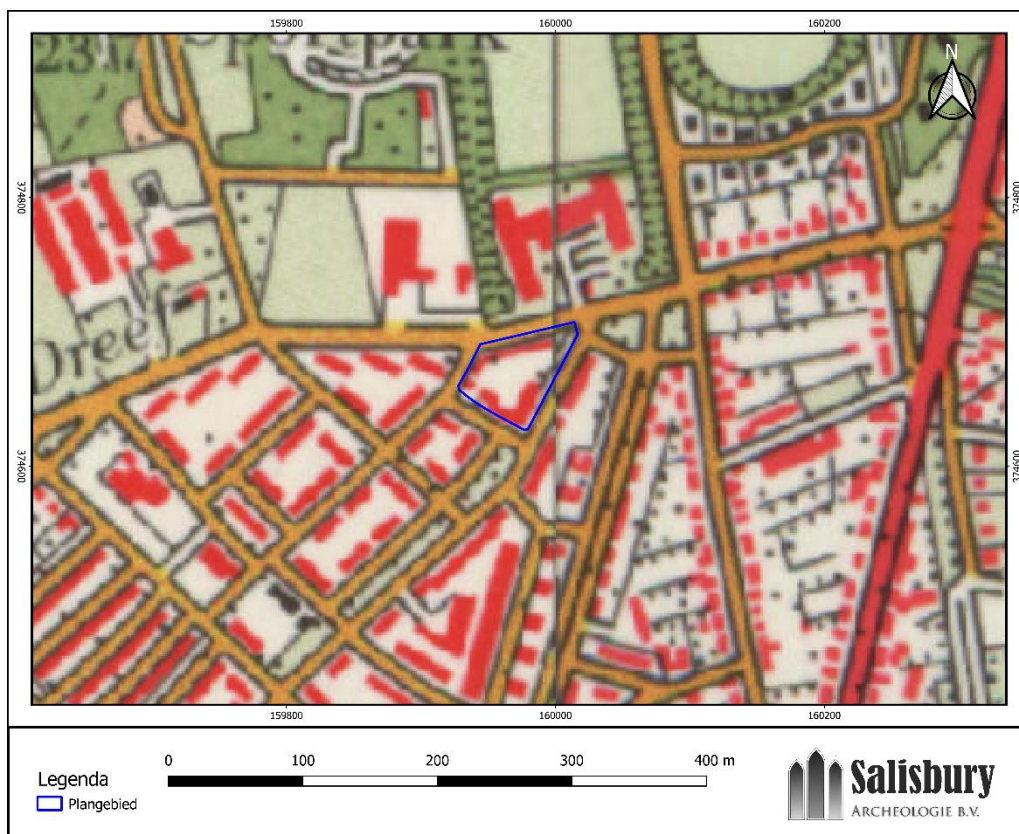
Afb. 9. Het plangebied op een topografische kaart uit 1901 (bron: <https://www.topotijdreis.nl>)



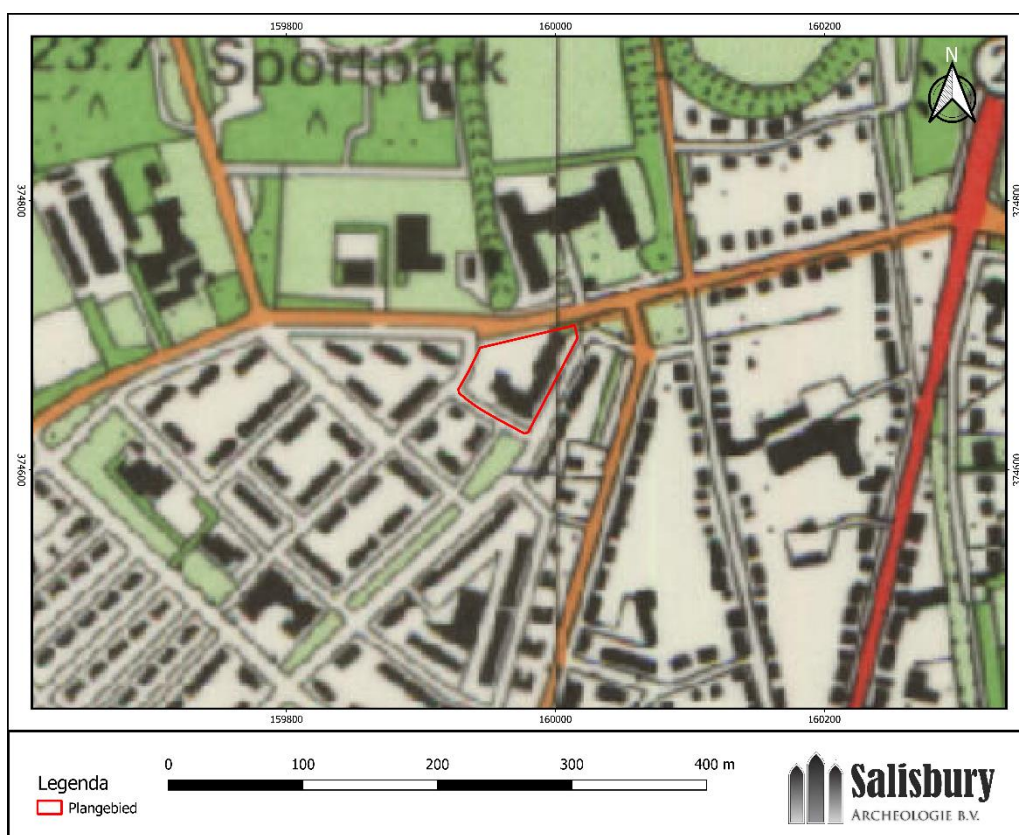
Afb. 10. Het plangebied op een topografische kaart uit 1953 (bron: <http://www.topotijdreis.nl>).



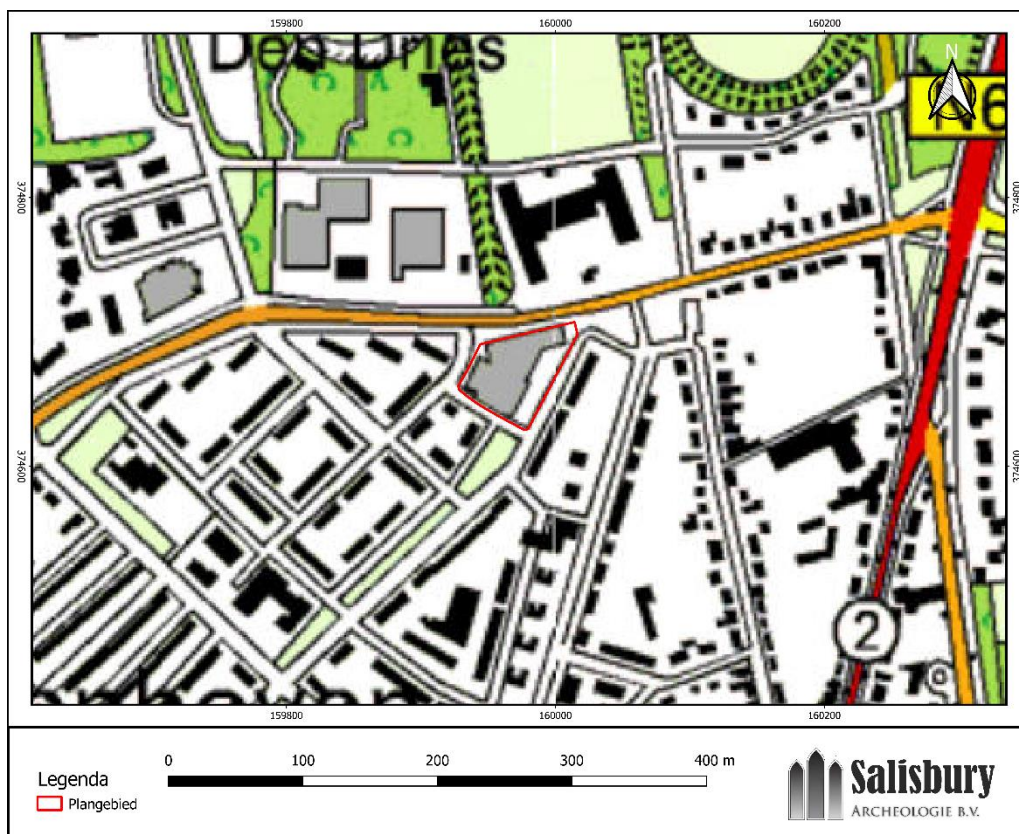
Afb. 11. Het plangebied op een topografische kaart uit 1963 (bron: <http://www.topotijdreis.nl>).



Afb. 12. Het plangebied op een topografische kaart uit 1973 (bron: <http://www.topotijdreis.nl>).



Afb. 13. Het plangebied op een topografische kaart uit 1988 (bron: <http://www.topotijdreis.nl>).



Afb. 14. Het plangebied op een topografische kaart uit 2006 (bron: <http://www.topotijdreis.nl>).

2.5 Historische waarden

Het vroegste historische bewijs voor het bestaan van Valkenswaard dateert uit 1911. Een monnik van de abdij van Echternach kopieerde de schenkingsakte van het dorp Waderlo (Waalre) van de Frankische landheer Aengibaldus aan Willibrordus. Deze schonk op zijn beurt het gebied aan de abdij van Echternach. Er wordt over het algemeen aangenomen dat Valkenswaard in deze tijd ook onder het dorp Waderlo viel, hoewel hier voornamelijk geen doorslaggevend historisch bewijs voor is. In 1794 scheidde Valkenswaard zich onder invloed van de Franse revolutie af van Waalre en werd het een bestuurlijke eenheid. De vroegere naam van het dorp, Wedert, is een samenvoeging van wede (struikgewas) en aard (gemene weide). Rond 1600 veranderde de naam naar Verkenwedert naar aanleiding van de bloeiende varkensmarkt in het dorp. In de daaropvolgende tijd werd het dorp beroemd door de valkenvangers en veranderde de naam naar het huidige Valkenswaard. Het dorp is een samenvoeging van verschillende kleine gehuchten. Het plangebied maakte deel uit van het voormalige gehucht De Haag, dat nu samen met twee andere gehuchten de wijk Het Gegraaf vormt.¹⁴

Op de kadastrale minuut uit 1811-1832 bestaat het plangebied uit drie percelen (408, 409 en 413) en loopt een klein deel van een oost-west georiënteerde weg door het zuiden van het plangebied (Afb. 8). In de Oorspronkelijke aanwijzende tafels zijn het bezit en gebruik van de percelen terug te vinden. Perceel 408 was in bezit van Johannes van Best en perceel 409 in bezit van Michiel Smulders, beide stukken grond waren in gebruik als dennenbosch. Perceel 413 werd gebruikt als weiland door de weduwe Willem Rijnders. Ook op de kaart uit 1901 zijn de verschillende inrichtingen van de percelen als weide en bosgronden te zien (Afb. 9). Het plangebied blijft lange tijd deel uitmaken van het buitengebied van Valkenswaard en pas op de kaart uit 1953 is te zien dat de bebouwing zich echt naar het noorden uitbreidt. Op de kaart uit 1963 is voor het eerst ook bebouwing binnen het plangebied zichtbaar (Afb. 11). Op de daaropvolgende kaarten is te zien dat de bebouwing binnen het plangebied steeds aan verandering onderhevig is, waarbij gebouwen worden gesloopt, uitgebreid en nieuw worden gebouwd tot in 2006 de bebouwing haar huidige vorm aanneemt (Afb. 12 t/m 14).

¹⁴ <https://www.valkenswaard.nl/bestuur-en-organisatie/geschiedenis-van-de-gemeente>

2.6 Bekende verstoringen

Binnen het plangebied zijn geen saneringen of ondergrondse olietanks, benzinepompinstallaties en dergelijke bekend waardoor archeologische resten mogelijk verloren zijn gegaan. Op dit moment is het plangebied grotendeels bebouwd en bestraat en uit historisch kaartmateriaal blijkt dat binnen het plangebied meerdere malen gebouwen zijn gesloopt en gebouwd in de afgelopen 60 jaar. Bij de bouw en sloop van deze gebouwen is de bodem verstoord tot onbekende diepte.

2.7 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel en advies

Het plangebied ligt al vanaf het Laat-Paleolithicum in een aantrekkelijk gebied voor menselijke activiteit en bewoning gezien de ligging op relatief hoog gelegen dekzandwelingen tussen twee beekdalen. Mogelijk zijn de dekzandafzettingen in de loop van het Holoceen binnen het plangebied bedekt geraakt door nieuwe lokale zandverstuivingen. Op basis van het bureauonderzoek is voor deze landschapselementen een gespecificeerde archeologische verwachting per periode opgesteld.

Laat-Paleolithicum – Neolithicum

Voor de periodes Laat-Paleolithicum - Neolithicum geldt een lage verwachting voor het aantreffen van archeologische resten. In theorie was menselijke activiteit in het onderzoeksgebied mogelijk in deze periodes maar vooralsnog zijn er geen vondsten bekend uit de omgeving die hierop wijzen. Indien er archeologische resten voorkomen uit het Laat-Paleolithicum of Mesolithicum zal het gaan om resten die samenhangen met een mobiele leefwijze, zoals kort bewoonde kampjes. De vondsten behorende bij deze periode bestaan over het algemeen uit één of meerdere concentraties van vuursteen, indicaties voor bewerking van vuursteen, halffabricaten, productieafval, productiegereedschap o.a. geweiknoppen en kloptenen, haardkuilen en/of verbrand vuursteen. Vanaf het Neolithicum kunnen resten voorkomen die te maken hebben met een sedentaire leefwijze. Het archeologisch relevante niveau voor deze periode is de intacte top van het dekzand.

Bronstijd – IJzertijd

Op de dekzandwelingen in de omgeving van het plangebied zijn resten uit de Bronstijd – Late IJzertijd en mogelijk Romeinse Tijd bekend. De omvang van de mogelijk aanwezige archeologische resten varieert sterk: kampementen hebben over het algemeen een geringe omvang. Nederzettingen bestaan vaak uit één of meerdere huizen. Binnen het gehele plangebied kunnen deze archeologische resten worden aangetroffen. Aanwijzingen voor nederzettingen bestaan uit paalgaten (huizen, spiekers, opstallen, schuren), greppels, waterputten met houten beschoeiingen, afvalkuilen en erfafscheidingen. De vondsten bij deze nederzettingen bestaan over het algemeen uit aardewerk, verbrand bot en metaal. Daarnaast kunnen resten worden aangetroffen van begravingen of crematies, zoals vlakgraven onder of in een grafheuvel of in een urnenveld. Het archeologisch relevante niveau voor deze periodes is de intacte top van het dekzand. Uit onderzoeken in de omgeving blijkt dat dit niveau zelden nog intact wordt aangetroffen, bovendien is een groot deel van het plangebied momenteel bebouwd of bebouwd geweest. De archeologische verwachting voor deze periodes is daarom middelhoog.

Middeleeuwen – Nieuwe tijd

Ook voor de periode Middeleeuwen t/m Nieuwe tijd is een middelhoge archeologische verwachting opgesteld. Resten uit deze periodes zijn relatief veel aangetroffen in de omgeving van het plangebied. Het dekzand kan zijn afgedekt met een vanaf de Middeleeuwen opgebracht esdek. In het esdek kunnen resten uit de periode Middeleeuwen – Nieuwe tijd aanwezig zijn. Deze resten zullen met name bestaan uit losse vondsten of resten van landinrichting. Indien er geen esdek aanwezig is kunnen de archeologische resten uit deze periodes voorkomen in de top van het dekzand of, wanneer aanwezig, de top van een afdekkend landduin.

Op historisch kaartmateriaal is het plangebied onbebouwd tot 1963. Op de beleidskaart van de gemeente Valkenswaard staat het momenteel bebouwde gedeelte van het plangebied als verstoord aangegeven. Uit het kaartmateriaal blijkt dat ook het omliggende deel van het plangebied verstoord kan zijn. Ook in de omgeving van het plangebied blijkt dat er vaak sprake is van verstoring door recente bouwwerkzaamheden.

De archeologische verwachting dient te worden getoetst door middel van het uitvoeren van een inventariserend veldonderzoek (verkennende fase). Hierbij worden 6 boringen per hectare gezet. Het is niet bekend of het archeologisch relevante niveau (top dekzand en/of top landduin) intact in het plangebied aanwezig is. De bouwwerkzaamheden vanaf de tweede helft van de 20^e eeuw kunnen het archeologisch relevante niveau verstoord hebben. Dit dient door middel van booronderzoek te worden vastgesteld. De boringen dienen te worden gezet tot 30 cm in het onverstoord dekzand.

3 Resultaten veldonderzoek

3.1 Beschrijving onderzoeksmethode

Conform het in § 2.7 geformuleerde advies is een verkennend booronderzoek uitgevoerd in het plangebied, waarbij 6 boringen regelmatig verspreid over het plangebied zijn gezet. De posities van de boringen zijn in het veld bepaald waarbij de toegankelijkheid leidend was (zie Afb. 15). Alle boringen zijn gezet met een edelmanboor (7 cm Ø) tot minimaal 30 cm in de onverstoorte pleistocene ondergrond op 1,25 - 1,75 m beneden maaiveld (22,88 – 23,15 m +NAP) met uitzondering van boring 3 (gestuit op ondoordringbaar puin). De posities van de boringen zijn ingemeten met behulp van meetlint ten opzichte van de perceelgrenzen en bebouwing (nauwkeurigheid 10 cm). De maaiveldhoogtes zijn afgeleid van het AHN3. Het opgeboorde materiaal is met de hand onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals baksteenpuin, houtskool en aardewerk. De boringen zijn beschreven conform de NEN 5104 en de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode (ASB 5.2).¹⁵ De boringen zijn digitaal beschreven (zie bijlage 1).



Afb. 15. Resultaten van het booronderzoek met de verstoringsdiepte in meters beneden maaiveld.

¹⁵ Bosch, 2008.

3.2 Beschrijving onderzoeksresultaten

Op basis van de verkennende boringen zijn de hieronder beschreven lagen en pakketten onderscheiden. De inhoud van de boringen is van boven naar beneden beschreven.

Verstoorde grond

In alle boringen is de bovenste laag verstoord. In de diepteligging en samenstelling van de verstoorde laag zit variatie. De kleur van de verstoring is (licht tot donker) grijsbruin en de laag is enigszins gevlekt. In boringen 1, 5 en 6 zijn enkele puinspikkels aanwezig, in de overige boringen zijn grotere puinbrokken gezien. In alle gevallen gaat het om modern baksteenpuin. In boringen 1 en 4 was bovendien modern glas en in boring 5 plastic aanwezig. De verstoorde laag is zwak tot matig humeus en de bovenste 10 – 20 cm zijn sterk doorworteld. In boring 1, die gezet is in een verhoog bloembed, bestaat een deel van de verstoring uit opgebrachte grond, het maaiveld is hier ca. 40 cm hoger dan in de rest van het plangebied. In boring 3 was een zeer grote hoeveelheid puin aanwezig en de boring stuitte op 0,6 m beneden maaiveld (23,68 m +NAP). In de overige boringen reikt de verstoring tot 0,75 – 1,05 m beneden maaiveld (23,28 - 24,03 m + NAP).

Dekzand

Onder de verstoring is als dekzand geïnterpreteerd licht- tot donkergeel, matig tot zeer fijn zand waargenomen. De top hiervan is niet lemig en naar onderen toe, vanaf ca. 1,2 m beneden maaiveld neemt de lemigheid sterk toe. In boring 1 is op 1,5 m beneden maaiveld (23,33 m +NAP) een 10 cm dikke leemlaag gezien. In geen van de boringen zijn bodemhorizonten aangetroffen in de top van het dekzand.

4 Conclusie en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Het plangebied ligt al vanaf het Laat-Paleolithicum in een aantrekkelijk gebied voor menselijke activiteit en bewoning gezien de ligging op relatief hoog gelegen dekzandwellingen tussen twee beekdalen. Mogelijk zijn de dekzandafzettingen in de loop van het Holoceen binnen het plangebied bedekt geraakt door nieuwe lokale zandverstuivingen. Op basis van het bureauonderzoek is voor deze landschapselementen een gespecificeerde archeologische verwachting per periode opgesteld. Voor de periode Laat-Paleolithicum t/m Neolithicum geldt een lage verwachting. Ondanks de gunstige ligging van het plangebied in deze periode zijn er geen archeologische resten uit deze tijd in de omgeving van het plangebied bekend. Voor het aantreffen van resten uit de Bronstijd t/m Nieuwe tijd geldt een middelhoge archeologische verwachting. Mogelijk zijn de archeologisch relevante niveaus verstoord door de bouw en sloop van een aantal gebouwen sinds 1963.

Tijdens het verkennende booronderzoek is een laagopeenvolging van verstoring op dekzand aangetroffen. Er zijn geen landduinafzettingen gezien. De verstoring reikt tot 0,75 – 1,05 m beneden maaiveld (23,28 - 24,03 m + NAP). In het dekzand zijn in geen van de boringen bodemhorizonten waargenomen. Een groot deel van het plangebied is momenteel bebouwd. Op de beleidskaart van de gemeente Valkenswaard geldt voor het bebouwde deel geen onderzoeksplicht. Het verkennend booronderzoek wijst uit dat ook in de omliggende grond het archeologisch relevante niveau, de top van het dekzand, door de bouw en sloop van gebouwen sinds 1963 verstoord is geraakt. De middelhoge archeologisch verwachting voor de periodes Bronstijd t/m Nieuwe tijd kan daarom worden bijgesteld naar laag.

4.2 Beantwoording onderzoeksvragen

Wat is de bodemopbouw en zijn er aanwijzingen voor bodemverstoringen?

De laagopeenvolging binnen het plangebied bestaat uit een recente verstoring tot 0,75 – 1,05 m beneden maaiveld (23,28 – 24,03 m +NAP) op dekzand. De verstoring is in alle boringen gezien.

Zijn er aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten?

Er zijn tijdens het veldonderzoek geen aanwijzingen gezien voor de aanwezigheid van archeologische resten. Het archeologisch relevante niveau is niet (meer) in het plangebied aanwezig.

Welke consequenties zal de uitvoering van het plan hebben op (eventueel) aanwezige archeologische resten?

Op basis van het bureauonderzoek is geconcludeerd dat in het onbebouwde deel van het plangebied een middelhoge archeologische verwachting geldt voor resten uit de Bronstijd t/m Nieuwe tijd. Uit het verkennende booronderzoek blijkt dat in het gehele plangebied een verstoring aanwezig is en het archeologisch relevante niveau niet meer intact is. De uitvoering van het plan zal daarom zeer waarschijnlijk geen consequenties hebben voor archeologisch resten.

Wat zijn de aanbevelingen? Is nader onderzoek noodzakelijk? En zo ja, waaruit kan dit bestaan?

Voor de aanbevelingen zie hieronder.

4.3 Selectieadvies

Op basis van de resultaten van het hier gerapporteerde onderzoek adviseert Salisbury Archeologie het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen plannen. Het archeologisch relevante niveau blijkt niet meer intact te zijn, het plangebied is grootschalig verstoord door bodemingrepen vanaf de tweede helft van de 20^e eeuw. De middelhoge verwachting voor het aantreffen van archeologische resten uit de Bronstijd t/m Nieuwe tijd is bijgesteld naar laag.

Ook in een vrijgegeven plangebied bestaat altijd de mogelijkheid dat er tijdens graafwerkzaamheden toch losse sporen en vondsten worden aangetroffen. Op grond van artikel 5.10 van de Erfgoedwet 2016 dient zo spoedig mogelijk melding te worden gemaakt van de vondst bij de gemeente, provincie of de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Over de bevindingen en aanbevelingen uit dit onderzoek dient contact opgenomen te worden met de bevoegde overheid, in dit geval de gemeente Valkenswaard.

Literatuur

Boer, E. de, 2009: *Valkenswaard (NB) – Valkenswaard, Unastraat. Archeologisch bureau- en inventariserend veldonderzoek (karterende fase)*. (BILAM-rapport 2009/83). BILAN, Tilburg.

Boots, G.J., 2013: *Archeologisch bureauonderzoek en verkennend booronderzoek rioleringswerkzaamheden te Dommelen in de gemeente Valkenswaard*. (Econsultancy rapport 10073482.4). Econsultancy BV, Swalmen.

Bosch, J.H.A., 2008: *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 1.1 Op basis van de Standaard Boor Beschrijvingsmethode versie 5.2*. (Deltares-rapport | 2008-U-R0881/A.) Deltares, Utrecht.

Dijk, X.C.C., van, 2005: *Zes plangebieden te Valkenswaard, gemeente Valkenswaard; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek*. (RAAP-Notitie 1246). RAAP Archeologisch Adviesbureau, Weesp.

Haar, L. van der & G. Sophie, 2011: *Archeologische Rapporten Oranjewoud 2011/47 Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (verkennende boringen) plangebied Geenhovensedreef 20-22, Valkenswaard (Noord-Brabant)*. Oranjewoud B.V., Heerenveen.

Kooi, M., 2011: *Valkenswaard (NB), Unastraat. Inventariserend veldonderzoek d.m.v. proefsleuven*. (BAAC-rapport B1701). BAAC bv, 's-Hertogenbosch.

Mostert, M., 2015: *Valkenswaard (NB) Unastraat. Definitief Archeologisch Onderzoek*. (BAAC-rapport F-10.0053). BAAC bv, 's-Hertogenbosch.

Sophie, G., 2015: *Antea Group Archeologie 2015/128 Inventariserend veldonderzoek, verkennende fase, Sporthal Pastoor Heerkensdreef te Valkenswaard*. Antea Nederland B.V., Heerenveen.

Vos, P.L. & S. de Vries, 2013: *2e generatie palaeogeografische kaarten van Nederland (versie 2.0)*. Deltares, Utrecht.

Vroomans, M.A.K., 2018: *Archeologisch bureau- en verkennend veldonderzoek door middel van boringen Waalreseweg 128/Beemdweg 1 te Valkenswaard*. Aeres Milieu, Roermond.

Geraadpleegde websites

webadres	laatst bezocht op
https://archisarchief.cultureelerfgoed.nl	22-9-2020
https://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens	22-9-2020
https://www.dinoloket.nl/nomenclator-ondiep	22-9-2020
https://www.google.com/intl/nl/earth/	23-9-2020
https://zoeken.cultureelerfgoed.nl	22-9-2020
http://www.ahn.nl	22-9-2020
http://www.pdok.nl	23-9-2020
http://www.topotijdreis.nl	22-9-2020
http://atlas.odzob.nl/	21-9-2020
https://www.valkenswaard.nl/	22-9-2020

Lijst van afbeeldingen

Afb. 1.	Ligging plangebied en globale begrenzing onderzoeksgebied (bron: https://www.opentopo.nl)	10
Afb. 2.	Uitsnede van de gemeentelijke beleidsadvieskaart (bron: https://atlas.odzob.nl)	11
Afb. 3.	Huidige (boven) en toekomstige (onder) situatie plangebied. (bron: voorlopig bouwplan aangeleverd door opdrachtgever)	12
Afb. 4.	Uitsnede van de geomorfologische kaart met het plangebied en de directe omgeving (bron: https://zoeken.cultureelerfgoed.nl)	15
Afb. 5.	Het plangebied en omgeving op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN3, ruw; bron: https://www.ahn.nl)	16
Afb. 6.	Uitsnede van de bodemkaart met het plangebied en directe omgeving (bron: https://zoeken.cultureelerfgoed.nl)	17
Afb. 7.	AMK-terreinen, onderzoeksmeldingen en vondstlocaties (bron: ARCHIS 3).	19
Afb. 8.	Het plangebied op een uitsnede van de kadastrale minuut 1811-1832. Valkenswaard, Sectie A, Blad 02 (bron: http://zoeken.cultureelerfgoed.nl)	22
Afb. 9.	Het plangebied op een topografische kaart uit 1901 (bron: https://www.topotijdreis.nl)	22
Afb. 10.	Het plangebied op een topografische kaart uit 1953 (bron: http://www.topotijdreis.nl)	23
Afb. 11.	Het plangebied op een topografische kaart uit 1963 (bron: http://www.topotijdreis.nl)	23
Afb. 12.	Het plangebied op een topografische kaart uit 1973 (bron: http://www.topotijdreis.nl)	24
Afb. 13.	Het plangebied op een topografische kaart uit 1988 (bron: http://www.topotijdreis.nl)	24
Afb. 14.	Het plangebied op een topografische kaart uit 2006 (bron: http://www.topotijdreis.nl)	25
Afb. 15.	Resultaten van het booronderzoek. Diepte verstoring in meters beneden maaiveld	27

Lijst van tabellen

Tabel 1.	Onderzoeksmeldingen uit ARCHIS 3	19
Tabel 2.	Archeologische vondsten (ARCHIS 3)	21

Lijst van bijlagen

Bijlage 1.	Boorbeschrijvingen
------------	--------------------

Bijlage 1

Boorbeschrijvingen

textuur		mediaan zandfractie		interpretatie	
code	omschrijving	code	omschrijving	code	omschrijving
L...	leem	mf	matig fijn	xx	verstoord
Z...	zand	zf	zeer fijn	odp	ondoordringbaar puin
...s1	licht siltig			dza	dekzand
...z1	licht zandig	humus/grind			
...z2	matig zandig	code	omschrijving	planten	
		g1	licht grindig	code	omschrijving
kleur		g2	matig grindig	ldw	licht doorworteld
code	omschrijving	h1	licht humeus	dw	doorworteld
br	bruin	h2	matig humeus		
ge	geel			vlekken	
gr	grijs	overige bestanddelen		code	omschrijving
or	oranje	code	omschrijving	Fe	enkele ijzeroxidevlekjes
wi	wit	pu	puinresten	lge	lichtgele vlekken
l...	licht	rb	rood baksteen	wige	witgele vlekken
d...	donker	gls	glas	ge	gele vlekken
		...1	enkele	vl	gevekt
aard gr		...2	veel	...1	enkele
code	omschrijving	...3	zeer veel	...2	veel
ab	abrupt			...3	zeer veel
ge	geleidelijk				
di	diffuus				

boring	bovengrens (mv)	dikte	m + NAP	aard gr	kleur	lithologie	mediaan zandfractie	humusgehalte	grindgehalte	vlekken	horizont	plantenresten	overige bestanddelen	interpretatie	opmerkingen
1	0	80	24,83		grbr	zs1	mf	h2	g1	lge	A		pu1 rb gls	xx	verhoogd bloembed
	80	50	24,03	di	lge	zs1	zf			fe1	Cg			dza	
	130	20	23,53	ge	ge	zs1	mf			fe1 wige	Cg			dza	zwak lemig
	150	10	23,33	ab	grwi	lz2	mf			fe1	Cg			dza	leemlaag
	160	15	23,23	ab	orge	zs1	mf			fe2	Cc			dza	
	175		23,08												
2	0	50	24,41		lgrbr	zs1	zf	h1	g2		A	dw	pu2 rb	xx	
	50	50	23,91	ge	grbr	zs1	mf	h2	g1		A			xx	
	100	5	23,41	di	dge	zs1	mf		g1	dbr	A			xx	
	105	30	23,36	ab	ge	zs1	mf			fe1	Cg			dza	
	135		23,06												
3	0	40	24,28		lbrgr	zs1	mf	h1	g2	ge	A		pu3	xx	
	40	20	23,88	ab	ge	zs1	zf				A		pu1	xx	
	60		23,68											odp	
4	0	45	24,33		lgrbr	zs1	mf	h2		ge	A		pu1 rb gls	xx	
	45	60	23,88	di	dge	zs1	zf				A	dw		xx	
	105	15	23,28	ge	ge	zs1	mf				C			dza	
	120	5	23,13	ge	gewi	zs1	mf			fe1	Cg			dza	
	125	20	23,08	ge	orwi	zs1	mf			fe3	Cc			dza	lemig
	145		22,88												
5	0	20	24,48		dbr	zs1	mf	h2			A	dw	pu1	bv	
	20	50	24,28	di	lbr	zs1	mf	h1		vl	A		plastic	xx	
	70	35	23,78	ab	ge	zs1	zf				A			xx	
	105	10	23,43	ab	ge	zs1	mf			fe1	Cg			dza	
	115	30	23,33	ge	lge	zs1	mf			fe1	Cg			dza	
	145		23,03												
6	0	75	24,4		brgr	zs1	mf	h1		vl	A	ldw	textiel pu1 rb	xx	
	75	30	23,65	ab	lge	zs1	mf				A			xx	
	105	20	23,35	ge	lge	zs1	mf			fe1	Cg			dza	

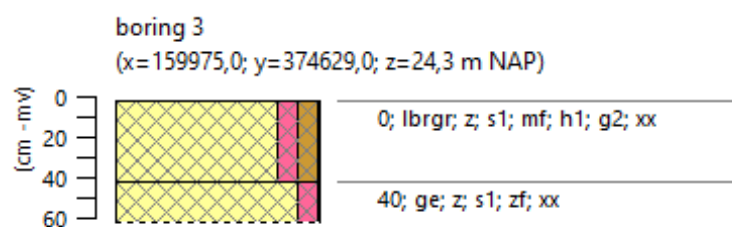
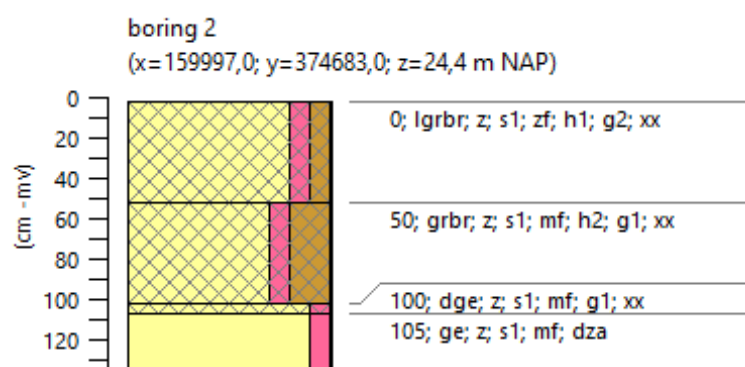
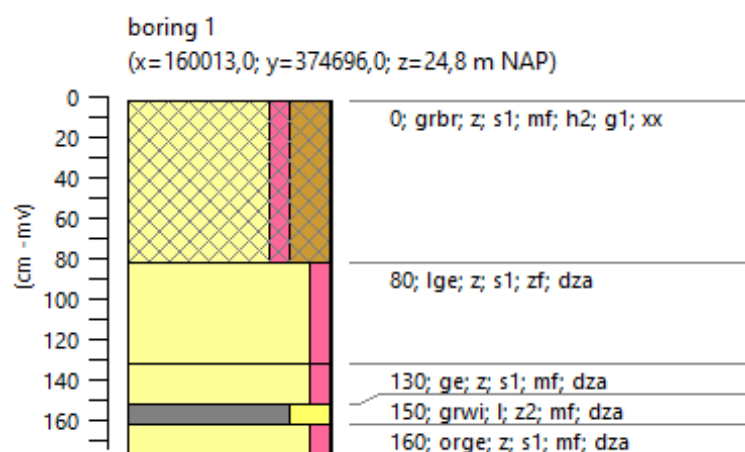
boring	bovengrens (mv)	dikte	m + NAP	aard gr	kleur	lithologie	mediaan zandfractie	humusgehalte	grindgehalte	vlekken	horizont	plantenresten	overige bestanddelen	interpretatie	opmerkingen
	125		23,15											dza	onderin lemig

lithologie

	klei
	zand
	grind
	organisch materiaal
	geen sediment opgeboord
	verstoord

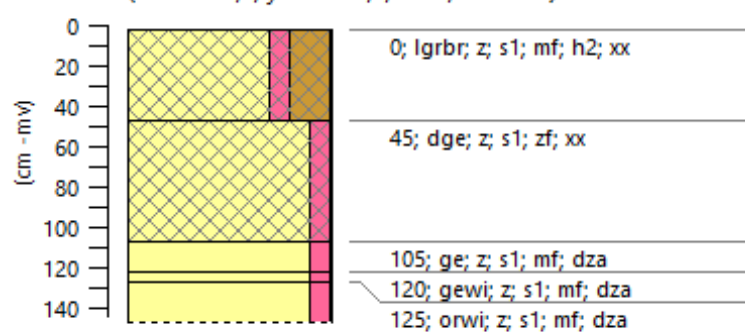
bijmengingen

	licht humeus
	matig humeus
	sterk humeus
	licht kleiig
	sterk kleiig
	licht siltig
	matig siltig
	sterk siltig
	uiterst siltig
	licht zandig
	matig zandig
	sterk zandig
	licht grindig
	matig grindig
	sterk grindig



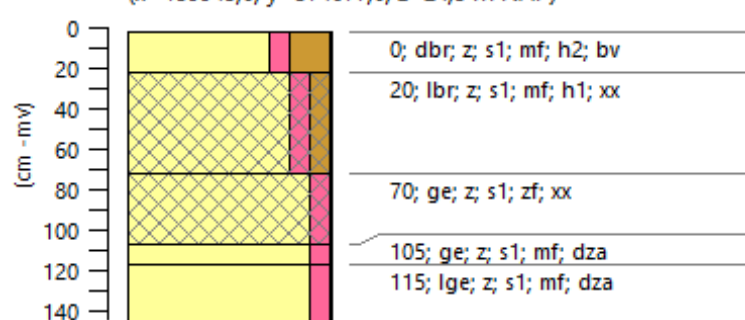
boring 4

(x=159952,0; y=374642,0; z=24,3 m NAP)



boring 5

(x=159945,0; y=374677,0; z=24,5 m NAP)



boring 6

(x=159971,0; y=374693,0; z=24,4 m NAP)

